

SPECYFICZNE TRUDNOŚCI W CZYTANIU I PISANIU – DYSLEKCJA ROZWOJOWA

Specyficzne trudności w nauce czytania i pisania występują u dzieci o prawidłowym rozwoju umysłowym, u których współwystępują fragmentaryczne zaburzenia – deficyty rozwojowe (mikrodysfunkcje).

Zaburzenia te mogą dotyczyć funkcji:

- analizy i syntezy wzrokowej;
- analizy i syntezy słuchowej;
- funkcji językowych;
- orientacji w schemacie ciała, kierunkach i przestrzeni.

Dla określenia specyficznych trudności na ogół przyjmuje się trzy pojęcia. Są to: **dysleksja, dysortografia i dysgrafia**.

Dysleksja rozumiana jako specyficzne trudności w czytaniu, **dysortografia** – trudności w pisaniu, przejawiające się popełnianiem różnego typu błędów, w tym błędów ortograficznych, a **dysgrafia** jako zniekształcenie strony graficznej pisma. Często stosuje się jeszcze jeden termin – **dyskalkulia** – dla oznaczenia trudności w nauce matematyki.

Zarówno w teorii, jak i praktyce używa się terminu **dysleksja** w szerszym znaczeniu – dla wszystkich zaburzeń łącznie.

Specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu wyróżnia się na podstawie charakterystycznych objawów.

Objawy tzw. ryzyka dysleksji:

Wiek niemowlęcy i poniemowlęcy

W tym wieku dzieci tzw. ryzyka dysleksji wykazują opóźnienie rozwoju mowy i rozwoju ruchowym (trudności z równowagą i koordynacją ruchów). Później niż rówieśnicy przejawiają takie osiągnięcia rozwojowe, jak wypowiedzianie pierwszych słów, zdań prostych i złożonych. Później zaczynają chodzić, biegać. Są mało zręczne manualnie, nieporadne w samoobsłudze.

Wiek przedszkolny (3 – 5)

1. Mała sprawność ruchowa w zakresie całego ciała: dziecko słabo biega, ma trudności z utrzymaniem równowagi, jest niezdarne w ruchach, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych, z trudem uczy się jeździć na rowerku trzykołowym.
2. Mała sprawność ruchowa rąk: dziecko przejawia trudności i niechęć do samoobsługi (np. zapinanie guzików, sznurowanie butów), do zabaw manipulacyjnych, takich jak nawlekanie koralików; źle trzyma ołówek, rysując za mocno naciska ołówek lub za słabo.
3. Słaba koordynacja wzrokowo – ruchowa: dziecku sprawia trudność budowanie z klocków. Rysuje niechętnie i prymitywnych. Nie umie narysować koła jako 3 – latek, kwadratu i krzyża jako 4 – latek, trójkąta jako 5 – latek.
4. Opóźniony rozwój lateralizacji: dziecko konsekwentnie używa na zmianę raz jednej, raz drugiej ręki.
5. Zaburzenia rozwoju spostrzegania wzrokowego i pamięci wzrokowej dają o sobie znać w formie nieporadności w rysowaniu, trudności w składaniu obrazków pociętych na części, puzzli, układanek.
6. Opóźniony rozwój mowy, nieprawidłowa artykulacja wielu głosek, trudności z wypowiedzianiem złożonych wyrazów, budowaniem wypowiedzi, z zapamiętywaniem nazw, wydłużony okres posługiwania się neologizmami, zniekształcaniem nazw przez używane niewłaściwych przedrostków.

Klasa zerowa (6 – 7)

1. Obniżona sprawność ruchowa: dziecko słabo biega, skacze, ma trudności z uczeniem się na hulajnodze, z rzucaniem i chwytaniem piłki.
2. Trudności z wykonywaniem precyzyjnych ruchów w zakresie samoobsługi (np. z zawiązywaniem sznurowadeł na kokardkę, z używaniem widelca, nożyczek).
3. Opóźnienie lateralizacji: mimo prób ustalenia ręki dominującej, dziecko nadal jest oburączne.
4. Opóźnienie orientacji w schemacie ciała i przestrzeni: dziecko ma trudności ze wskazaniem na sobie części ciała, przy określeniu ich terminami: prawe – lewe
5. Trudności z rysowaniem rombu, odtwarzaniem złożonych figur geometrycznych, rysowaniem szlaczków.
6. Trudności z wyróżnianiem elementów z całości, a także z ich syntetyzowaniem w całość (np. podczas budowania z klocków lego, układania mozaiki według wzoru), trudności z wyodrębnieniem szczegółów różniących dwa obrazki, z odróżnianiem kształtów podobnych (np. figur geometrycznych, litery m – n, l – t lub identycznych, inaczej położonych w przestrzeni (np. p – g – b – b – d).
7. Trudności z poprawnym używaniem wyrażen przyimkowych, określających stosunki przestrzenne: nad – pod, za – przed, wewnątrz – zewnątrz.
8. Wadliwa wymowa , błędy gramatyczne.
9. Trudności z zapamiętywaniem wiersza, piosenki, więcej niż jednego polecenia w tym samym czasie; trudności z zapamiętywaniem materiału uszeregowanego w serie i sekwencje, takie jak nazwy dni tygodnia, pór roku, szeregi cyfrowe, mylenie nazw zbliżonych fonetycznie.
10. Trudności w różnicowaniu głosek podobnych (np. z – s, b – p, k – g, czyli zaburzenia słuchu fonemowego,); trudności z wydzielaniem sylab, głosek ze słów, ich syntetyzowaniem (zaburzenia analizy i syntezy głoskowej i sylabowej) oraz manipulowaniem strukturą fonologiczną słów (np. odszukaj słowa ukryte w nazwie: lewkonia, wymyśl rym do słowa: kotek, o czym myślę: Baba . Jaga).
11. Trudności w orientacji w czasie (np. przy określaniu pory roku, dnia, godziny na zegarze).

Wiek szkolny – klasy od pierwszej do trzeciej

- Mała sprawność ruchowa całego ciała: dziecko ma trudności z nauczeniem się jazdy na dwukołowym rowerze, wrotkach, łyżwach, nartach oraz niechętnie uczestniczy w zabawach ruchowych i lekcjach wychowania fizycznego.
- Obniżona sprawność ruchowa rąk.
- Opóźnienie kształtowania się lateralizacji: nadal utrzymuje się oburączność.
- Opóźniony rozwój orientacji w schemacie ciała i przestrzeni.
- Zaburzenia koordynacji ruchowej rąk oraz współpracy ręki i oka: dziecko brzydko rysuje i niechętnie rysuje i pisze, nie mieści się w liniaturze, zagina tzw. ośle uszy w zeszytach, zbyt mocno dociska ołówek, ręka szybko się męczy.
- Trudności z zapamiętywaniem (np. tabliczki mnożenia, wierszy), szczególnie sekwencji (np. nazw miesięcy, liter w alfabecie).
- Zaburzenia rozwoju językowego: wada wymowy, używanie sformułowań niepoprawnych pod względem gramatycznym.
- Trudności z opanowaniem poprawnej pisowni związane z opóźnieniem rozwoju spostrzegania wzrokowego i pamięci wzrokowej: trudności z zapamiętywaniem kształtu rzadziej występujących liter o skomplikowanej strukturze (F H Ł G); mylenie liter podobnych pod względem kształtu (np. l – t – ł, m – n), liter inaczej położonych w przestrzeni (p – b – d – g, m – w, n – u), przepisywanie tekstów.

- Trudności z opanowaniem poprawnej pisowni związane z opóźnieniem spostrzegania słuchowego dźwięków mowy, pamięci słuchowej, oraz mowy: mylenie liter odpowiadających głoskom podobnym fonetycznie (np. głoski z – s, w – f, d – t, k – g), trudności z zapisywaniem zmiękczeń i – j, głosek nosowych ą – om, ę – em, nagminne opuszczanie, dodawanie, przestawianie, podwajanie liter i sylab, pisanie wyrazów bezsensowych, bardzo nasilone trudności podczas pisania ze słuchu. (np. dyktanda).
- Trudności w czytaniu: wolne tempo, prymitywna technika (głoskowanie lub sylabizowanie z wtórną syntezą słowa), błędy, powolne i słabe rozumienie tekstu.

Wiek szkolny – powyżej klasy czwartej

W tym wieku utrzymuje się wiele objawów wyżej wymienionych, a ponad to stwierdza się:

1. Wolne tempo czytania, niechęć do czytania.
2. Nieprawidłową pisownię, w której dominują błędy ortograficzne.
3. Trudności z zapamiętywaniem wierszy, terminów, dat, numerów telefonu, przekręcanie nazwisk i nazw, liczb wielocyfrowych.
4. Trudności w przedmiotach szkolnych wymagających dobrej percepcji wzrokowej, przestrzennej i pamięci wzrokowej: w przyrodzie – zła orientacja na mapie, w geometrii – rysunek uproszczony, schematyczny.
5. Trudności w przedmiotach szkolnych wymagających dobrej percepcji i pamięci słuchowej dźwięków mowy: w opanowaniu języków obcych, w historii – w zapamiętaniu dat, nazw, nazwisk.

Wczesne rozpoznawanie i wczesnie rozpoczęta terapia zaburzeń stanowiących pierwotne przyczyny trudności w nauce mogą uchronić dziecko przed wystąpieniem i narastaniem niepowodzeń szkolnych.

Dużą rolę w zmianie postawy dziecka odgrywają rodzice, którzy powinni mu zapewnić pozytywną, życzliwą, przyjazną oraz spokojną atmosferę. Dziecko należy otaczać miłością i serdecznością oraz wychowywać w sposób przemyślany i konsekwentny, ze zwróceniem szczególnej uwagi na okazywanie przez nie empatii względem osób najbliższych i otoczenia.

Literatura:

Ewa Małgorzata Skorek: *Terapia Pedagogiczna* Tom I,II. Wydawnictwo Impuls

Marta Bogdanowicz: *O dysleksji, czyli specyficznych trudnościach w czytaniu i pisaniu – odpowiedzi na pytania rodziców i nauczycieli*. Wydawnictwo Linea.

Genowefa Demel: *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*. Wydawnictwo WSiP.

Tadeusz Gałkowski, Grażyna Jastrzębowska: *Logopedia*. Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Opracowała: Aneta Rogacka, pedagog szkolny